DIOXINE, VOLGERMEER, DIEMERZEEDIJK.....

ALFRED BLOK

Amsterdam loopt eindelijk weer eens ergens mee voorop: dankzij de Duphar-fabriek zijn we gedwongen ons met volle kracht in de dioxineproblematiek te storten. Daarmee liggen we jaren voor op de andere industrielanden, die vol belangstelling kunnen afwachten hoe het zit met de gevaren van dioxine in afvalsituaties, zoals die uit Nederlands onderzoek zullen blijken. Ondertussen zijn de autoriteiten hier beurtelings sussend, blunderend en in paniek, groeit de angst bij de bevolking, is de publiciteit verwarrend en vragen milieu-groeperingen om aktie, maar ook zij weten niet precies wàt en vooral niet waarom.

Wat is er eigenlijk aan de hand? Is de situatie rond de dioxines (en de pas onlangs onder de aandacht gekomen, praktisch even giftige, benzofuranen) zo alarmerend als aktiegroepen ons willen doen geloven? Wat is er eigenlijk over die dioxines bekend? Is de Volgermeer-situatie het begin van een lange reeks dioxine-rampen of valt dat niet te verwachten? Kortom, vragen en nog eens vragen, maar weinig of geen antwoorden.

Uitsluitend uit dierproeven is tot nu toe de uiterst giftige werking van dioxine gebleken. Afhankelijk van de geteste diersoort blijkt de stof 1000 tot 100.000 maal giftiger dan andere rommel. Het is niet duidelijk in welke mate dioxine giftig is voor de mens, maar volgens het principe van "safety first" gaat men uit van de hoogste giftigheid zoals die bij dieren is gevonden. Anderzijds is echter nergens ter wereld aangetoond, dat dioxine de dood van een mens veroorzaakt heeft. Evenmin is tot nu toe iets aangetoond van de giftige werking van dioxine, waaraan men indirekt is blootgesteld (via ophoping in de voedselketen bijvoorbeeld). Hoewel aanvankelijk aangenomen werd, dat dioxine zich, in tegenstelling tot gechloreerde koolwaterstoffen als PCB, DDE en andere milieuvergiften, niet of nauwelijks ophoopt in organismen, blijkt dat toch te gebeuren. De heer Heida van de Gemeentelijke Milieudienst kan hierover meepraten na zijn palingreis naar Italië. Hij nam een zootje Volgermeer-paling mee omdat na Seveso de Italianen de nodige ervaring met dioxine-onderzoek hebben opgedaan. Het resultaat viel lelijk tegen. Er zat veel meer dioxine in de paling dan men aanvankelijk toe wou geven.

Ook over de mobiliteit van het aan slib gebonden dioxine (zoals dat in de Volgermeer voorkomt) was aanvankelijk niets bekend. Inmiddels is gebleken dat dioxine in deze situatie met enkele mg per kilo oplost in het omringende water. Vissen zouden deze stof dan rechtstreeks uit het water opnemen en wel degelijk accumuleren. Dit is inmiddels in onderhuids vet en vooral in de lever aangetoond.

Behalve in het Duphar-afval zijn er nog meer dioxine-bronnen in Nederland. In vliegas, een industrieel afvalprodukt, dat alleen al in Nederland jaarlijks met honderdduizenden tonnen in het milieu gestort wordt, komt ook vrij veel dioxine voor. Maar vooralsnog lijkt deze dioxine niet of nauwelijks vanuit de gebonden toestand in het milieu op te lossen. Voorts kan er nog een grootschalige verontreinigingsbron van dioxineachtige stoffen bestaan namelijk verbranding van organische stoffen, waarin chloor voorkomt. Wie weet hoeveel eeuwen we onze omgeving dus al met dergelijke stoffen besmet hebben via houtverbranding of andere verbrandingsbronnen.

Veel van de angst rond dioxine is ontstaan doordat iedereen bij dat woord denkt aan de Seveso-ramp in Italië. We moeten ons echter realiseren, dat het wezenlijk iets anders is of je direkt wordt blootgesteld (via de lucht) aan een éénmalige grote dosis dioxine of dat dergelijke stoffen op lange termijn in geringe doses vanuit de besmette grond of bodemwater via bio-accumulatie tot ons komen (en voor benzofuranen geldt vermoedelijk hetzelfde). Enerzijds is het gevaar van direkte blootstelling duidelijk groter, anderzijds wijzen de nieuwste gegevens erop, dat juist lange termijnopname van dioxines sterkere effecten heeft dan die van andere biociden. Gewoonlijk blijkt, dat het medisch biologische effect van een dergelijke stof bij éénmalige toediening even groot is als bij geleidelijke opname van dezelf-

de hoeveelheid over een langere periode Dat nu blijkt NIET het geval: chronische opname van kleine hoeveelheden dioxine lijkt ernstiger gevolgen te hebben dan opname van eenzelfde dosis ineens. Dit maakt de situatie voor de plaatselijke bevolking plotseling weer griezeliger.

Zo zullen we met het toenemen van onze kennis nog wel van de ene verrassing in de andere vallen. Onlangs bijvoorbeeld is, wederom in tegenstelling tot de verwachting, ontdekt dat muizen in de Volgermeer vrij sterk besmet zijn met dioxine. Voor een rechtgeaarde planteneter, die dus laag in de voedselketen staat, was dat een verrassend onderzoeksresultaat. Men vermoedt nu dat de muizen deze besmetting te danken hebben aan het schoonlikken van hun vacht, die immers voortdurend in kontakt is met de zwaar verontreinigde bodem. Hoewel de onderzoekers in het algemeen vinden dat verspreiding van dioxinen via het aquatisch milieu ernstiger is dan via de landfauna, betekent deze ontdekking toch weer een tegenvaller. Via de predatoren van de muizen (kraaien, reigers, torenvalken) kan het gif immers over een veel groter gebied verspreid worden. Al gaat het maar om uiterst kleine hoeveelheden, je weet maar nooit. Ziet u de paniek bij de autoriteiten alweer groeien? Leek eerst te kunnen worden volstaan met afsluiting en kontaminatie van de waterhuishouding, een op zich al miljoenen kostende affaire, nu zou men wel eens gedwongen kunnen worden tot algehele inkapseling van het totale Volgermeer areaal. Wie kan/zal dat betalen? En dat kan nog maar het begin zijn.....(zie boven). Kortom de verwarring groeit.

Eenzelfde twijfel bestaat er over het medisch onderzoek van de bevolking. Enerzijds lijkt een grootschalig verplicht onderzoek naar de gevolgen voor de bevolking zinloos, want niemand weet naar welke ziekteverschijnselen gezocht moet worden. Er is immers niets bekend over de lange termijn effecten van dioxine op de mens! Anderzijds lijkt een dergelijk onderzoek nu juist erg zinnig: alleen dàn is na jaren vast te stellen of de bij de bevolking optredende kwalen anders zijn dan bij niet-besmette Nederlanders en dus of er sprake is van chronische effecten van dioxines. Wie neemt het besluit tot onderzoek en wie betaalt? Duphar, de gemeente, het rijk?

De kans op grootschalige vervuiling van het milieu door dioxines e.d. lijkt in het geval van de Diemerzeedijk veel groter dan in de Volgermeer. Nog steeds is immers niet duidelijk in hoeverre de daar opgeslagen gifstoffen vrijuit het IJsselmeer in zijn gestroomd en er mogelijk op grote schaal sprake is van vergiftiging van het ecosysteem aldaar. Er rest ons niet veel anders dan berustend af te wachten hoe groot de ellende zal blijken te zijn.

Wat staat ons verder te wachten? Het is niet ondenkbaar dat er ergens op de talloze grote en kleine beltjes die in de jaren vijftig en zestig zo maar overal ten noorden van Amsterdam ontstonden, bijvoorbeeld in Waterland en in het Ilperveld, nog meer griezeligs ligt. Elders in het land zal ook nog wel wat boven water komen en we weten bijvoorbeeld allang dat het in het grote rivierengebied niet deugt.

Eén schrale troost hebben we: wie het eerst zijn ellende ontdekt, kan er (misschien) ook het eerst uitkomen. Wie sprak daar van cynisme?

★ ★ ★ ★

JAARVERGADERING 1984

De jaarvergadering 1984 zal plaatsvinden op 26 januari 1984 om 20.00 uur in Het Paviljoen in het Amstelpark. Noteer deze datum nu reeds in uw agenda. In 1984 bestaat de Vogelwerkgroep Amsterdam 25 jaar. Een goede reden om van 1984 niet alleen een feestelijk jaar te maken maar ook om uw betrokkenheid bij de VWG te tonen door in grote getale de jaarvergadering te bezoeken!

EXCURSIEPROGRAMMA WINTER 1983 - 1984

Zondag 13 november: Hondsbosche Zeewering, de Putten en eventueel Balgzand

De afgelopen jaren heeft de VWGA in dit gebied over gebrek aan geluk niet te klagen gehad met Strandleeuwerik, Rosse Franjepoot. En natuurlijk altijd kans op leuke zeevogels. We vertrekken om 8.30 uur van het Stadionplein.

Zondag 11 december: Duinen bij Castricum (PWN)

Door de verschillen in biotoop (zee, droge duinen, inundatiegebied, naald- en loofbos) in dit gebied kunnen allerlei algemene en minder algemene wintergasten waargenomen worden. We vertrekken om 9.00 uur per trein van het C.S. Verzamelen in de hal bij de kiosk. Mensen met eigen vervoer zien we dan om 9.30 uur op het station Castricum. Eventuele beschikbare plaatsruimte doorgeven svp.

Zondag 15 januari: Amsterdamse Waterleiding Duinen

Het nieuwe jaar wordt ingeluid met een stevige wandeling met kans op Waterspreeuw en IJsvogel. We vergeten natuurlijk niet de slikkige kanaaloevers te bekijken op steltlopers en Waterpiepers. Om 10.10 uur zien we elkaar bij de ingang "Oase". Wie met de trein gaat moet om 9.40 uur van Sloterdijk (Zuid) vertrekken. Willen de eigenvervoerders de beschikbare plaatsruimte even doorgeven?

Zondag 12 februari: Ganzenexcursie naar Friesland

Friesland is een van de belangrijkste ganzengebieden van Nederland. Vooral Kol-, Brand-, Kleine Riet- en Grauwe Ganzen overwinteren er in grote aantallen. Verder natuurlijk veel Smienten en Goudplevieren. We vertrekken om 9.00 van het Stadionplein en gaan met eigen vervoer, dus graag plaatsruimte opgeven!

Zondag 11 maart: Fietsexcursie naar Waterland en Marken

Bij mooi weer zit de voorjaarsstemming in de weide er al helemaal in en zitten IJsselmeer en Gouwzee nog vol eenden zoals Brilduikers, Nonnetjes, Toppereenden en Smienten. We zien elkaar om 9.00 uur bij het begin van de Schellingwouderbrug bij het benzinestation.

Voor alle excursies geldt dat de deelnemers zich even opgeven bij Menno Huizinga, tel. 020-129350 of eventueel overdag 023-319512.

KONTAKTAVONDEN

12 november: een avond over roofvogels en uilen door Anton Bruijn, houder van een revalidatie-asiel voor roofvogels en uilen in Woudenberg. Deze avond wordt gehouden in de Portieljezaal, ingang via IVN, Plantage Middenlaan 41, aanvang 20.00 uur.

15 december: deze avond zal in het teken staan van de Fuut. De verzamelde gegevens van de (succesvol verlopen) telling van dit jaar zullen nader bekeken en uitgewerkt worden. Daarnaast zal er, als de tijd het toelaat, gelegenheid zijn om uw laatste of anderzins interessante dia's te vertonen. Om 20.00 uur in Het Paviljoen in het Amstelpark.

19 januari: dit keer gaan we wat verder van huis! Arnoud vd Berg bracht enkele jaren geleden een langdurig bezoek aan Peru. Hij bracht een indrukwekkende diaserie mee van de vogels van dit land, dat zich uitstrekt van de dampige Amazonewouden tot de ijzige toppen van de Andes. Ook deze avond vindt plaats in Het Pavoljoen, Amstelpark, aanvang 20.00 uur.